

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КОСТЮК ОКСАНА ЮРІЇВНА

РОЗВИТОК РЕЛІГІЙНОЇ ОСВІТИ НА ВОЛИНІ (XIX – поч. XX ст.)

Навчальний посібник з історії педагогіки

Острог – 2009

УДК 37(091)(477.4) “18”
ББК 74.03.

*Рекомендовано вченою радою
Національного університету “Острозька академія”
(протокол № 6 від 29 січня 2009 р.)*

Рецензенти:

Жуковський В.М., доктор педагогічних наук, професор;
Левківський М. В., доктор педагогічних наук, професор;
Ковальчук І. В., кандидат психологічних наук, доцент.

Костюк О.Ю.

Розвиток релігійної освіти на Волині XIX – поч. XX ст. Навчальний посібник з історії педагогіки. – Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2009. – 224 с.

ISBN 978-966-2254-10-5

У навчальному посібнику здійснено системний аналіз становлення та розвитку релігійної освіти на Волині у XIX – на початку XX ст. на основі виявлених архівних, статистичних та літературних джерел; конкретизовано вплив суспільно-політичних та соціокультурних передумов на становлення та розвиток релігійної освіти на Волині у XIX – початку XX ст.; систематизовано організацію навчально-виховного процесу у початкових та середніх релігійних навчальних закладах Волині; визначено етапи становлення та розвитку релігійної освіти на Волині у XIX – на початку XX ст.

Рекомендується науковцям, студентам вищих навчальних закладів.

ISBN 978-966-2254-10-5

© *Костюк О.Ю.*, 2009
© *Видавництво Національного університету
“Острозька академія”*, 2009

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю вивчення історичного досвіду становлення та розвитку релігійної освіти в Україні, оскільки із здобуттям нашою державою незалежності спостерігається посилення інтересу до релігії та її вплив на суспільно-політичне та соціокультурне життя країни. Підтвердженням цього інтересу є введення в Україні з початку 90-х рр. ХХ ст. факультативних курсів “Основи християнської етики”, “Етика: духовні засади”, “Християнська етика в українській культурі” до переліку дисциплін загальноосвітніх шкіл. Тому осмислення місця і ролі релігійної освіти у житті українського народу дає можливість ширше використати її виховний потенціал для плекання підрастаючого покоління.

Особливе місце у процесі становлення та розвитку релігійної освіти в Україні в ХІХ – на початку ХХ ст. займала Волинь, що обумовлювалося специфічними умовами розвитку освіти цього регіону. Значну роль у запровадженні релігійної освіти на Волині у ХІХ – на початку ХХ ст. поряд із державними діячами відіграло православне духовенство, завдяки якому було створено не лише мережу релігійно-освітніх закладів, але й певною мірою визначено її зміст.

Проведений аналіз літературних та історичних джерел засвідчує, що історія Волині, її місце і роль у контексті розвитку освіти та національного відродження завжди були в полі зору дослідників. Найбільш яскраво інтерес до минулого Волині було виявлено в ХІХ – на початку ХХ ст. Значну наукову цінність мають праці М. Максимовича, М. Теодоровича, М. Бикова, А. Хойнацького, М. Родевича та публікації на сторінках журналу “Волынские епархиальные ведомости”, які присвячені аналізу суспільно-політичних та соціально-економічних передумов, що впливали на становлення та розвиток релігійної освіти на Волині у ХІХ – на початку ХХ ст.

У наукових дослідженнях сучасних українських учених аналізується загальний розвиток освіти на Волині, проте релігійна складова розглядається лише побіжно. Так, О. Борейко, Д. Гер-

цюк, Т. Джаман, С. Коляденко, Н. Кротік, І. Курляк, В. Омельчук, Н. Сейко досліджували окремі аспекти релігійної освіти Правобережної України, Волинського краю в контексті розвитку загальної освіти Волині та просвітницько-педагогічної діяльності громадських товариств цього регіону. С. Бричок у дисертаційному дослідженні характеризує організацію педагогічного процесу в церковнопарафіяльних школах Волині, Л. Єршова розглядає питання духовної освіти жінок у контексті розвитку загальної жіночої освіти. Окремі питання розвитку релігійної освіти національних меншин (єврейської, німецької, чеської) висвітлені в дисертаційних роботах М. Костюка, В. Надольської, Н. Рудницької, О. Суліменко, С. Шульги.

Аналіз наукових робіт сучасних учених і вчених минулого засвідчує, що у більшості з них досліджено лише окремі питання розвитку релігійної освіти на Волині. Однак серед них відсутні праці системного характеру, присвячені становленню та розвитку релігійної освіти на Волині у ХІХ – на початку ХХ ст.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
-------------------	----------

РОЗДІЛ I

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОЇ ОСВІТИ НА ВОЛИНІ.....	5
--	----------

<i>1.1. Аналіз стану наукової розробки проблеми релігійної освіти на Волині у вітчизняній та зарубіжній літературі.....</i>	<i>5</i>
<i>1.2. Суспільно-політичні передумови та культурно-історичний контекст становлення та розвитку релігійної освіти на Волині.....</i>	<i>16</i>
<i>1.3. Освітня реформа 1804 р. та її вплив на становлення та розвиток релігійної освіти на Волині.....</i>	<i>29</i>

РОЗДІЛ II

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ПОЧАТКОВОЇ РЕЛІГІЙНОЇ ОСВІТИ НА ВОЛИНІ У XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.....	46
--	-----------

<i>2.1. Організаційно-педагогічні умови становлення і розвитку православної початкової освіти.....</i>	<i>46</i>
<i>2.2 Польське шкільництво на Волині у XIX – на початку XX ст.....</i>	<i>58</i>
<i>2.3 Особливості організаційно-педагогічних умов становлення та розвитку єврейської початкової освіти Волині у XIX – на поч. XX ст.....</i>	<i>64</i>
<i>2.4 Організаційно-педагогічні умови становлення та розвитку німецької та чеської початкової освіти на Волині у XIX – на поч. XX ст.....</i>	<i>69</i>

РОЗДІЛ III

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС У ПОЧАТКОВИХ РЕЛІГІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВОЛИНІ У XIX – НА ПОЧ. XX СТ.....	76
--	-----------

<i>3.1 Навчання та виховання у православних початкових закладах.....</i>	<i>76</i>
<i>3.1 Польське шкільництво на Волині у XIX – на початку XX ст.....</i>	<i>92</i>
<i>3.3 Особливості єврейської початкової освіти Волині у XIX – на поч. XX ст.....</i>	<i>95</i>
<i>3.4 Особливості початкової освіти у німецьких та чеських колоніях Волині у XIX – на поч. XX ст.....</i>	<i>103</i>

РОЗДІЛ ІV.

УТВЕРДЖЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ РЕЛІГІЙНОЇ ОСВІТИ

НА ВОЛИНІ У ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.....107

- 4.2 Становлення та розвиток католицьких середніх навчальних закладів Волині у першій половині ХІХ ст.....129
- 4.3 Роль єврейських середніх навчальних закладів Волині у ХІХ – на початку ХХ ст. у системі релігійної освіти.....136
- 4.4. Становлення та розвиток середньої духовної жіночої освіти на Волині у ХІХ – на початку ХХ ст.....146

ДОДАТКИ.....161

Додаток А.....	161
Додаток Б.....	164
Додаток В.....	166
Додаток Д 1.....	167
Додаток Д 2.....	168
Додаток Д 3.....	168
Додаток Д 4.....	169
Додаток Д 5.....	169
Додаток Д 6.....	171
Додаток Д 7.....	173
Додаток Е.....	174
Додаток Ж.....	176
Додаток З.....	178
Додаток И.....	181
Додаток К.....	182
Додаток Л.....	186
Додаток М.....	187
Додаток Н.....	188
Додаток П.....	190
Додаток Р.....	191
Додаток С.....	192
Додаток Т.....	193
Додаток У.....	194
Додаток Ф.....	195
Додаток Х.....	196
Додаток Ц.....	197
Додаток Ш.....	197
Додаток Щ 1.....	198
Додаток Щ 2.....	199
Додаток Щ 2	199

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....200

Навчальне видання

Костюк О.Ю.

**Розвиток релігійної освіти на Волині XIX –
поч. XX ст. Навчальний посібник з історії педагогіки**

Навчальний посібник з історії педагогіки

Головний редактор *Пасічник І.Д.*

Технічний редактор *Свинарчук Р.В.*

Комп'ютерна верстка *Крушинської Н.О.*

Формат 42х30/4.

Папір офсетний. Друк різнографія.

Ум. друк. арк. 28. Гарнітура "PragmaticaC"

Наклад 100 прим.

Виготовлено: видавець СПД Свинарчук Р.В.
35800, Рівненська обл., м. Острог, просп. Незалежності, 151.

Свідоцтво про державну реєстрацію
РВ №27 від 29 липня 2004 року.